

EXPRESSE

redactie: H.F. Heijmans, drs. L.M.L.H.A. Hermans; eindredactie: J.J. Metz;
redactie-adres: Postbus 20018, 2500 EA s-Gravenhage, tel. 070-61 49 11; organisatie: J.N.J. van den Broek;
abonnementenadministratie: algemeen secretariaat VVD, postbus 30836, 2500 GV s-Gravenhage; tel. 070-614121;
abonnementsgeld: f 50,- per jaar; vormgeving en druk: Hofstad Druktechniek bv, Zoetermeer.

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Debat over de defensiebesluiten van 1 november 1985

Inbreng Ed Nijpels

Eindelijk duidelijkheid

Het kabinetsbesluit van 1 november beoordeelt de VVD vanuit zijn liberale vredespolitiek. Die behelst het streven naar oorlogsvoorkoming door evenwichtspolitiek, het tweezijdig beperken van de bewapening door verdragen, het zijn van een loyaal bondgenoot, en het streven naar wederzijdse ontspanning.

De VVD heeft altijd een duidelijke koers in de vredes- en veiligheidspolitiek bepleit. Helaas heeft in ons land jarenlang onduidelijkheid bestaan door grote, binnenlandse meningsverschillen, die tot uitstel van beslissingen leidden. Maar dit kabinet heeft de moed gehad moeilijke, maar noodzakelijke besluiten te nemen.

Op 1 november is door dit kabinet de Gordiaanse knoop van de Nederlandse politiek doorgehakt. Dat was extra zwaar in een land dat zo over vredes- en veiligheidsbeleid is verdeeld als het onze.

Het veiligheidsbeleid van dit kabinet heeft vijf aspecten.

1. Twee jaar geleden heeft de regering een tienjarenplan voor de conventionele defensie opgesteld. Een goed stuk werk, in overeenstemming met onze doelstelling de niet-nucleaire defensie te verbeteren.
2. Anderhalf jaar geleden heeft het kabinet met het 1-juni-besluit een koers van wapenbeheersing ingezet, die een soort eigen dubbelbesluit was: een beroep op de Sovjet-Unie tot beperking van de kernwapendreiging, en de mededeling dat ook Nederland het NAVO-dubbel-besluit zou voeren indien de USSR de SS-20-dreiging verder zou opvoeren. Dat besluit verdiende niet de schoonheidsprijs. Maar op 1 november heeft de regering de consequentie uit het eigen besluit getrokken, omdat de USSR niet werkelijk had gereageerd op de oproep, de SS-20-dreiging niet verder te vergroten.
3. Het kabinet heeft eveneens het beleid inzake de kern-taken vastgesteld. Dat onderdeel vindt de VVD niet ideaal, maar gelukkig is een extra element toegevoegd: verbetering van de luchtverdediging. In nauw verband met deze drie punten staan een vierde en een vijfde.
4. Het vierde is, dat de coalitiepartners het beleidsvoornemen hebben versterkt om na 1986 de defensie jaarlijks met 3% reëel te verbeteren.
5. Het vijfde is, dat zij de weg hebben opengelaten voor een betere vervulling van de nucleaire artillerietaak in de toekomst, namelijk door een mogelijke invoering van nucleaire munitie met langere dracht voor het 155 mm geschut. Deze laatste twee onderwerpen zullen bij de volgende kabinetsformatie weer aan de orde komen. Ik wil thans vooral bij de eerste drie aspecten van het 1-november-besluit stilstaan.

De kruisvluchtwapens

De VVD is niet verheugd en staat niet te juichen over de plaatsing van kruisvluchtwapens in ons land. Tevreden zullen wij pas kunnen zijn, als er een verdrag tot tweezijdige vermindering van kernwapens ligt. Dat is het doel van ons streven. Uiteindelijk moeten de aantallen op ons gerichte Sovjet-kernwapens, speciaal de SS-20's, zo sterk mogelijk omlaag.

De Sovjet-Unie heeft helaas alleen met woorden en niet met daden op het 1-juni-besluit gereageerd.

Gromyko vond het „ingewikkeld”. Het Kremlin heeft 17 maanden gehad om het te bestuderen. In wezen was het een simpel besluit. Als de Sovjet-Unie de SS-20-raketten tot 378 zou beperken, zou Nederland afzien van plaatsing.

Dat het Kremlin niet werkelijk heeft gereageerd, kon niet aan gebrek aan *tijd* liggen – dus uitstel na 1 november was onnodig. Het lag aan gebrek aan *wil* om tot tweezijdige beperking te komen. De brieven van partijsecretaris Gorbachov en de geclausuleerde voorspiegeling van een mogelijke uitnodiging aan de premier om naar Moskou te komen bevestigde, dat het Kremlin totnogtoe geen aanzienlijke beperking van de SS-20-dreiging wilde aanbrengen. Het debat over een Moskou-reis van de premier was dan ook maar moeilijk serieus te nemen. Sinds wanneer moet Nederlands Eerste Minister aan de vooravond van een kabinetsbesluit, zonder reële uitnodiging, op stel en sprong naar Moskou reizen, als hem niet eens een boodschap van enig werkelijk belang in het vooruitzicht is gesteld?

Wil de Minister-President uiteenzetten of hij over zijn briefwisseling met Gorbachov overleg had gevoerd met de bondgenoten? Wij stemmen in met de opvatting van het kabinet, dat er na 1 november geen sprake meer kan zijn van een „deal” tussen Moskou en Den Haag, maar alleen tussen de Sovjet-Unie en de NAVO in Genève. Het gaat dus om wapenbeheersing voor alle plaatsingslanden en niet alleen onszelf: geen bilaterale, maar een multilaterale benadering. Gorbachov's aankondiging in Parijs dat de SS-20's in de zogenaamde Europese zone tot 243 zullen worden beperkt was ontoereikend, wegens het grote bereik en de mobiliteit van het wapen. Merkwaardig overigens, dat de oppositie er direct van uitging dat het cijfer van 243 feitelijk juist was. Wij hebben geen gegevens ontvangen, die dat bevestigen. Bovendien is 243 SS-20's, plus de tweehonderd, in het Aziatische deel van de USSR, plus vele honderden herlaadraketten, plus de vele andere kernwapens die de USSR op West-Europa heeft gericht, veel te veel om als West-Europeaan een tevreden gevoel van veiligheid te koesteren.

Het aantal SS-20's zal drastisch omlaag moeten wil een tweezijdig wapenverminderingverdrag mogelijk zijn. Komt er een accoord tot tweezijdige vermindering, dan gaan wij in Woensdrecht, na overleg in NAVO-kader, evenredig omlaag en komen er wellicht geen 48, maar 32 of 16. Wie erg optimistisch is, en de nul-nul-optie voor haalbaar houdt, kan dus zelfs aan nul in Woensdrecht denken. Maar dan moeten

de SS-20's weg. Dáár zit de crux van het probleem.

De VVD wil uitsluitend kernwapens die nodig zijn om een zeker evenwicht te handhaven. Dat evenwicht moet in de toekomst zo ver mogelijk naar beneden worden gebracht. De jongste Amerikaanse voorstellen zijn een stap in de goede richting: 140 lanceerinrichtingen aan beide zijden in Europa; en een plafond op de SS-20's in Azië. Omdat de SS-20 drie koppen heeft, betekent dit dus 420 SS-20 atoomkoppen in Europees Rusland, waartegenover een mengsel zou staan van éénkoppige Pershing II raketten en kruisvluchtwapens – waarvan er vier in één flight zitten – zodat ook aan onze kant 420 koppen zouden zijn opgesteld. Dat vereist dat de USSR haar totaal aantal SS-20's aanzienlijk vermindert.

De VVD hoopt dat op de aanstaande topconferentie van Reagan en Gorbachov een principe-afpraak over de kenmerken van zulk een deelaccord kan worden gemaakt, dat dan in de toekomst in een verifieerbaar verdrag moet worden vastgelegd.

Kernwapentaken

Op 1 november heeft het kabinet het beleidsvoornemen vastgesteld om de Nederlandse kernwapentaken tot 2 te beperken. Van de oorspronkelijke zes zijn er twee afgeschaft in het kader van het Montebello-besluit. Dit besluit behelst dat in totaal 1400 kernwapens uit West-Europa worden teruggetrokken. Voor de VVD was daarmee voldaan aan de wens, die al jaren lang in ons land leeft, om de kernbewapening tot het noodzakelijke te beperken; zeker ook omdat in 1980 reeds 1000 kernwapens teruggetrokken zijn en omdat ook voor de kruisvluchtwapens, die in West-Europa gestationeerd worden, een evengroot aantal andere kernwapens wordt weggehaald. Per saldo brengt de NAVO het kernwapenbestand in West-Europa van 7000 tot 4600 terug. De NAVO vermindert dus in deze categorie met ruim éénderde. Daaruit blijkt maar weer dat men niet zo slordig over de „wapenwedloop” moet spreken.

De NAVO stapelt in het geheel geen wapens op wapens, maar beperkt zich tot het minimum noodzakelijke. Bovendien benut de NAVO mogelijkheden om op basis van nieuwe technologieën de defensievermogens op peil te houden, terwijl de aantallen wapens worden vermindert. De NAVO doet dit in een periode waarin de kernbewapening voor de korte en middellange afstands-raketten van de Sovjet-Unie juist heel sterk groeit.

De oppositie heeft het kabinet en de regeringspartijen verweten de wapenrace aan te jagen. Dat is een volstrekt verkeerde voorstelling van zaken. Wij voeren een politiek van tweezijdige wapenvermindering door onderhandelingen, en een terughoudende maar noodzakelijke defensie-inspanning.

Het is vooral Nederland geweest dat in het verleden heeft aangedrongen op het uitvoeren van de zogenaamde shift-studie in de NAVO. Die studie heeft niet alleen tot de conclusie van Montebello geleid dat het aantal kernwapens kon worden vermindert en er twee taken konden worden afgestoten, maar ook dat de nucleaire artillerie van groot belang bleef en dat de problemen, die aan de nucleaire artillerie kleven, grotendeels kunnen worden opgelost door munitie met een langere dracht te ontwikkelen en zogenaamde mission teams in te voeren. De besluitvorming daarover is nog niet afgerond en het zou voorbarig zijn daar thans op vooruit te lopen. Naar verwachting zal dit onderwerp van het Montebello-besluit pas in de tweede helft van het volgende jaar gaan spelen. De VVD constateert dat in het 1 november besluit van dit kabinet is onderstreept dat Nederland deze taak adequaat moet blijven uitvoeren. Zouden wij

dat niet doen, dan zouden wij grote risico's voor de Nederlandse manschappen in de Noordduitse laagvlakte veroorzaken en problemen voor onze bondgenoten opwerpen.

Het politieke vraagstuk is niet, welke diameter de loop van de artilleriestukken moeten hebben, 203 of 155 mm, maar hoe deze taak optimaal is uit te voeren. Het nadeel van het 8 inch (of 203 mm) geschut is dat het maar om weinig stukken gaat, die kwetsbaar zijn. Indien zondig ook het 155 mm geschut nucleair kan worden ingezet, wordt de flexibiliteit groter en de kwetsbaarheid lager. Door de dubbel zo lange dracht van de nieuwe munitie, die wordt ontwikkeld, wordt het bezwaar van de korte afstand veel minder ernstig. Door de invoering van mission teams kunnen de 155 mm stukken in principe allemaal conventioneel blijven. Hoewel over deze kwestie nu nog geen besluit in Nederland vereist is, meent de VVD dat voor een goede uitvoering van de artilleriezaak in de toekomst de invoering van mission teams noodzakelijk zal zijn. Wij stellen vast dat het 1-november-besluit dit niet verhindert en dat de regering beide systemen als één functionele taak ziet.

Vanuit defensie-oogpunt zijn er vraagtekens te plaatsen bij het voornemen de Orion en de F-16 hun nucleaire taken te ontnemen. Gezien de elementen van het 1-november-pakket, namelijk het positieve plaatsingsbesluit, het perspectief op een conventionele defensiegroei van 3%, de nadruk op de artillerie en de verbetering van de luchtverdediging, neemt de VVD aan dat deze nucleaire taakvermindering bij de bondgenoten niet op onoverkomelijke bezwaren hoeft te stuiten. Voor de bondgenoten is van belang onder welke voorwaarden en omstandigheden taakvermindering plaats zal vinden. De aan de Navo voorgestelde taakvermindering heeft geen militaire maar een politieke grondslag, namelijk het plaatsingsbesluit en de wens van CDA-zijde de rol van ons land in de kernbewapening nog sterker te beperken dan hetgeen uit het Montebello-besluit voortvloeit en hetgeen de VVD en de Navo vanuit het streven naar tweezijdige ontwapening als wenselijk beschouwen.

Indien de plaatsing van kruisvluchtwapens eind 1988 – om welke reden dan ook – niet door zou gaan, vervalt de grondslag van de taakvermindering van F-16 en Orion. Dan dienen deze te worden voortgezet. Anders zou ons land zich niet loyaal tegenover de bondgenoten opstellen.

De VVD is verheugd dat het kabinet aan de twee voorgaande punten een derde beleidsvoornemen heeft toegevoegd met betrekking tot de conventionele defensie. Immers, wie de tactische kernbewapening wil terugdringen, zal naar onze mening de conventionele verdediging moeten verbeteren. Behalve dit algemene verband is er ook nog een concreet verband met de F-16. Als eind 1988 kruisvluchtwapens worden geïnstalleerd en de kernwapens van de F-16 worden weggehaald, dienen deze vliegtuigen op andere wijze te worden ingezet. Al jaren bestaat bij de bondgenoten en bij de VVD de wens om de luchtverdediging van ons land te verbeteren.

Over een dergelijke zaak horen in ons land geen meningsverschillen te bestaan. Luchtverdediging is uiterst defensief. Niemand wordt geprovoceerd door het beter beveiligen van het eigen luchtruim en het tegenhouden van mogelijke agressoren. Bij de verbetering van luchtverdediging denkt de VVD op de eerste plaats aan het geschikt maken van F-16 squadrons als zogenaamde „dedicated all weather air-defence fighters”. Dit betekent dat voor deze vliegtuigen conventionele bewapening, en moderne elektronische apparatuur moet worden aangeschaft, zodat zij onder alle weersomstandigheden, hun verdedigende taak kunnen uitoefenen.

De regering heeft meegedeeld dat de kosten, die dit met zich meebrengt, zullen worden gefinancierd uit de geldende meerjarenramingen. Dat betekent: uit de 3% reële groei, die voor die periode in het tienjarendefensieplan is voorzien. CDA en VVD hebben dus met dit besluit een duidelijk beleidsvoornemen aan de Navo voorgelegd om de luchtverdediging te verbeteren, en afgesproken de 3% reële groei in de praktijk te zullen brengen. Voor de VVD was dat een makkelijke afspraak, want het staat precies zo in het partijprogramma. Ook het CDA en de PvdA horen daar geen moeite mee te hebben, ondanks wat zij in hun concept-partijprogramma's hebben neergeschreven. Immers, het CDA heeft zich achter het tienjarenplan van minister De Ruiters geschaard, en dat betekent, in principe, 3% groei na 1986. De PvdA heeft zelf in 1977 in het kabinet Den Uyl de afspraak met de Navo gemaakt om de conventionele defensie met 3% te verbeteren.

Wat de luchtverbetering betreft, worden de kosten van de voorgestane verbetering voorlopig geschat op 300 tot 500 miljoen. Dit bedrag zal over een aantal jaren vanaf 1986 moeten worden uitgesmeerd.

Conclusie

Het is inmiddels acht jaar geleden dat de dreiging van de Sovjet SS-20's door de sociaal-democraat Schmidt aan de orde is gesteld. De Navo is daarna langzaam en voorzichtig te werk gegaan. Het heeft eerst het probleem twee jaar lang bestudeerd. In 1979 werd het dubbelbesluit genomen: onderhandelen en zonodig ook plaatsen. Van alle deelnemende plaatsingslanden heeft Nederland het meest op de onderhandelingskaart gezet en het langst met plaatsing gewacht. Wij hebben veel geduld met het SS-20 probleem getoond en veel geduld van onze bondgenoten geëist. Nederland heeft de besluitvorming herhaaldelijk uitgesteld. Nu is het noodzakelijk om duidelijk te zijn. Verder uitstel had een hypotheek op de onderhandelingen met de Sovjet-Unie gelegd en het Kremlin het idee gegeven dat tegenover de kruisvluchtwapens in Nederland geen enkele SS-20 hoefde te worden verminderd omdat Nederland toch niet de kracht zou hebben een besluit te nemen.

Daarom is het goed dat met het 1-november-pakket de richting van het defensiebeleid van ons land duidelijk is vastgelegd. Het uitstel inzake deze gevoelige aangelegenheid, dat het gevolg was van partijpolitieke verdeeldheid, is nu ten einde gebracht.

De minister van Defensie heeft er herhaaldelijk blijk van gegeven te betreuren dat in ons land een schisma is ontstaan over de veiligheidsproblematiek. De VVD deelt die zorg. Het internationaal vredes- en veiligheidsbeleid kan het meest doeltreffend worden gevoerd en met de meeste overtuigingskracht ten aanzien van de buitenwereld, indien het door een consensus zou worden gesteund. De VVD beseft heel goed, dat velen in ons land moeite hebben met het pakket van 1 november. Maar wij vragen hen, die zich er zo hevig tegen verzetten, zich goed bewust te blijven van een aantal belangrijke feiten:

Ten eerste, Nederland kan alleen maar een bijdrage aan vrede en veiligheid in Europa en de wereld leveren door zich als een goed bondgenoot in te zetten voor een optimale westelijke veiligheidspolitiek. Dat betekent dat wij niet alleen maar mogen eisen dat onze partners en buurlanden voortdurend naar onze kritiek luisteren, maar ook dat zij van ons mogen eisen dat wij loyaal de lasten van de gezamenlijke veiligheid meedragen, inclusief de moeilijke last van de kernbewapening.

Ten tweede, men kan geen doeltreffende bijdrage aan de beheersing van de Oost-West spanning en de kernwapenproblematiek leveren door zelf terzijde te stappen,

zijn afkeer van de moderne wereld uit te spreken en de oplossing van de problemen verder aan andere landen over te laten. De defensiepolitiek die de PvdA terzake voorstelt zou de invloed van ons land op de toekomstige veiligheid van West-Europa volstrekt uithollen. De PvdA wil geen medeverantwoordelijkheid voor de uitvoering van het Navo-dubbelbesluit, wil de kernwapentaken tot maar 1 beperken, en wil bovendien nog eens de verbetering van de conventionele verdediging schrappen omdat deze partij nul-groei voorstaat. Terwijl men dit driewerf „nee!" tegen de Navo roept, stelt men er wel prijs op om door dat bekritiseerde bondgenootschap goed beschermd te worden, inclusief de Navo-kernwapens.

Dat is geen opstelling die van veel consequentheid en verantwoordelijkheid getuigt, en het respect van ons land in de westelijke wereld bepaald niet doet toenemen.

De PvdA en de kleine oppositiepartijen ter linker zijde stellen dat door de vasthoudende bondgenootschappelijke politiek, die deze coalitie voert, er te weinig rekening wordt gehouden met de gevoelens van een grote groepering in ons land, zodat er geen consensus mogelijk is over dit belangrijke beleidsterrein. Maar wie, M.d.V., heeft eigenlijk de consensus verbroken? De consensus over het Nederlands buitenlands en veiligheidsbeleid, het bondgenootschap met de VS en het belang van de Navo-politiek (inclusief de noodzakelijke kernwapens ter verdediging van West-Europa) is in de jaren '50 tot aan het eind van de jaren '60 tamelijk hecht geweest.

De PvdA was oorspronkelijk een pro-atlantische partij. Het is in het bijzonder de ontwikkeling binnen de PvdA sinds het eind van de jaren '60 geweest, toen men zich op sleeptouw heeft laten nemen door protestbewegingen tegen de Navo-politiek, een ontwikkeling die erin heeft geresulteerd dat ons land intern verscheurd is geraakt. Die ontwikkeling is verergerd doordat een aantal opeenvolgende kabinetten een te weinig duidelijk defensiebeleid hebben gevoerd, moeilijke beslissingen voor zich hebben uit geschoven en als gevolg maar een zwakke voorlichtingspolitiek voerden. Dit kabinet heeft daar gelukkig verandering in gebracht.

Er is duidelijkheid gekomen, er wordt een helder voorlichtingsbeleid gevoerd en de centrale beleidsdoelstellingen, collectieve verdediging en tweezijdige wapenvermindering kunnen op de steun van een groot deel van de bevolking rekenen. Daarom spreekt de VVD de hoop uit dat 1 november toch een omslag zal markeren in het al jaren woedende defensiedebat, en dat wij aan het eind van de jaren '80 mogen concluderen dat de Nederlandse bevolking in overgrote meerderheid loyaal bondgenoot wil zijn. De VVD zal zich er voor blijven inzetten om ons land op die koers te houden. Nederland verwacht dat de andere westelijke democratieën goede bondgenoten van ons land zijn. Daarom moeten wij van onszelf eisen, dat wij ons dienovereenkomstig tegenover hen zullen gedragen.

Wat zou het goed zijn te leven in een wereld zonder al die vreselijke wapens, een wereld waarin de mensen als broeders en zusters met elkaar zouden omgaan en waaruit het machtsdenken zou zijn verdwenen, een wereld ook waarin ideologische, religieuze, raciale en economische tegenstellingen in overleg vreedzaam zouden worden opgelost. Helaas, de werkelijkheid is anders.

Vrede, veiligheid en vrijheid vallen ons niet zomaar toe. Zij moeten worden beschermd en verdedigd tegen dictatoriale en gewelddadige landen en stromingen.

Daarom zijn wij lid van een bondgenootschap van democratische staten. De consequentie van zo'n bondge-

nootschap is wel, dat men de eigen opvattingen en inspanningen inbrengt in het grotere geheel en dat loyaal meegevoerd wordt aan gezamenlijk genomen besluiten. Natuurlijk kan een land binnen het bondgenootschap proberen de besluitvorming te beïnvloeden, maar dit mag niet verworden tot deloyaal optreden. Wie invloed wil houden, moet zich niet isoleren! Helaas is de Navo vandaag evenzeer nodig als na de communistische machtsgreep in Tsjechoslowakije in 1948. Gedurende ruim 36 jaar is het bondgenootschap in staat gebleken de expansiedrang van de Sovjet-Unie althans tegenover West-Europa in toom te houden, dankzij een beleid van defensieve kracht, dankzij de vaste wil om agressie te weerstaan en de vrijheid te verdedigen.

Uit het Europees Parlement Intergouvernementele conferentie

De intergouvernementele conferentie van de E.G., die Verdragswijzigingen moet voorbereiden om de besluitvorming in de Gemeenschap zowel sneller als meer democratisch te maken, is thans in volle gang.

De oorsprong van deze conferentie ligt in een van liberale zijde met kracht bevorderd initiatief van het Europees Parlement, dat in februari 1984 een „Ontwerp-Verdrag voor een Europese Unie" aannam waarin, mede in het vooruitzicht van een verdere uitbreiding van de E.G. tot twaalf lid-staten, voorstellen werden gedaan om de politieke samenwerking hechter te maken en de besluitvorming te verbeteren. Daardoor zou ook de voltooiing van de interne markt – broodnodig wil de Europese industrie in de wereld kunnen blijven concurreren – daadwerkelijk kunnen worden doorgevoerd.

Verschillende regeringen reageerden positief op dit initiatief en de regeringshoofden stelden een comité van hun persoonlijke vertegenwoordigers samen om voorstellen op dit gebied te doen. Dit naar zijn Ierse voorzitter genoemde „Dooge-comité", waarin voor Nederland onze staatssecretaris Van Eekelen zitting had, heeft een aantal aanbevelingen gedaan die weliswaar niet identiek waren met die van het Parlement maar die op dezelfde uitgangspunten waren gebaseerd, namelijk verbetering van de besluitvorming in de Raad door aldaar als regel bij meerderheid te stemmen, versterking van de rol van de Europese Commissie in het Gemeenschapsgebeuren en een mede-wetgevende positie voor het parlement.

Op de Europese Raad in Milaan in juni werd bevestigd, dat niet alle lid-staten deze richting uitwilden. Met name Groot-Brittannië, Denemarken en Griekenland wilden eigenlijk geen wezenlijke veranderingen in de huidige opzet. Niettemin besloot men, de in het Verdrag vereiste „intergouvernementele conferentie" bijeen te roepen om te zien, of men het over de minimaal noodzakelijke verdragswijzigingen eens kon worden. Deze conferentie is thans onder Luxemburgs voorzitterschap aan de gang en als alles goed gaat, kan de Europese Raad in Luxemburg in December de nodige besluiten nemen.

Alles gaat echter niet goed. Ook regeringen die aanvankelijk hervormingsgezind leken (zoals de Franse en Duitse) zijn aanzienlijk terughoudender geworden. Vanuit het Europees Parlement wordt voortdurend druk uitgeoefend, maar op dit moment ziet het er niet naar uit dat op korte termijn overeenstemming zal worden bereikt over de hervormingen die minimaal nodig zijn om de toch door alle regeringen onderschreven doelstelling die de hoogste prio-

riteit heeft, namelijk het voltooiën van de geïntegreerde interne markt, te verwerkelijken.

De Nederlandse regering is bij dit alles in een bijzondere positie. Vanuit het eigen parlement wordt gezonde hervorming van de besluitvorming in de E.G. sterk ondersteund en bovendien krijgt ons land vanaf 1 januari 1986 het voorzitterschap. Komt men in december nog niet tot besluiten, dan wordt het een Nederlandse opgave om dat in de eerste helft van 1986 alsnog voor elkaar te krijgen.

Zowel Europees als nationaal wordt van Liberale parlementaire zijde de nodige druk uitgeoefend. Er is een goed contact tussen de VVD-leden in de Tweede Kamer en in het Europees Parlement, die geheel op dezelfde lijn liggen zoals onlangs ook weer bleek tijdens een in Den Haag gehouden U.C.V. tussen de Kamercommissie en de Regering over het komende Nederlandse voorzitterschap in de E.G.

(Voor nadere informatie: H.R. Nord, Europees Parlement, Belliardstraat 97-113, 1040 Brussel, tel. 09/32 2 2342734.)

De sociale gevolgen van de nieuwe technologieën

Mr. J.E.S. Larive (NL), woordvoerder van de Liberale Fractie voor het sociaal beleid ging, tijdens het twee dagen durende debat over de nieuwe technologieën tijdens de oktoberzitting van het Europees Parlement, in op de sociale gevolgen van de nieuwe technologieën. Aan de hand van een aantal stellingen verduidelijkte ze het standpunt van de Liberalen.

- 1) Automatisering gaat per definitie ten koste van menselijke arbeid maar benutting van de informatietechnologie is een absolute voorwaarde voor a) behoud van werkgelegenheid in de traditionele industrieën en b) het scheppen van toekomstige werkgelegenheid. De vraag is niet *of* we de nieuwe technologieën accepteren, maar *hoe* we dat doen.
- 2) Europa dient veel meer te investeren in mensen. De Europese technologische afhankelijkheid, die groter is dan onze afhankelijkheid van grondstoffen, is voor een belangrijk deel te wijten aan het gebrek aan goed opgeleide mensen. De lidstaten van de EG moeten hun samenwerking ook op dit gebied intensifieren door partnership programma's tussen het Europese bedrijfsleven, universiteiten en beroepsopleidingen op te stellen. Het ESPRIT-programa en het nieuwe zogenaamde COMETT-voorstel van de Europese Commissie vormen daartoe een goede aanzet.
- 3) Gezien de op ons afkomende vergrijzing dienen ook de meisjes en vrouwen actief te worden betrokken bij deze opleidingen in de nieuwe technologieën. We zullen in de toekomst ook het vrouwelijke deel van de Europese bevolking, dat met de nieuwe technologieën om kan gaan, net zo hard nodig hebben als het mannelijke deel. Gezien de achterstandspositie van vrouwen zijn positieve acties, wat betreft de opleiding in de nieuwe technologie, een noodzaak.
- 4) Voorlichting is voorwaarde voor acceptatie. Groot-scheepse modelacties op scholen en onder het grote publiek zijn noodzaak om de mensen vertrouwd te maken met de nieuwe technologieën, en het inzicht te doen doorbreken dat de techniek er is voor de mens en niet andersom.

(Voor nadere informatie: mr. J.E.S. Larive, tel. 09-352-43002400.)